

Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи їх вирішення

Оніщенко Ірина Олександрівна

*Харківський навчально-науковий інститут Державного вищого навчального закладу
«Університет банківської справи», здобувач освітнього ступеня «Магістр»,
спеціальність «Облік і аудит», Україна*

Анотація. У статті розглянуто основні питання становлення інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату України. Проаналізовано індекс інвестиційної привабливості за методикою Європейської Бізнес Асоціації. Переглянуті основні переваги України, що приваблюють іноземних інвесторів. Застосовано комплексний підхід до вивчення проблем, що заважають підвищенню інвестиційної привабливості України. Визначені шляхи вирішення проблем пов'язані з стримуванням інвестиційного розвитку.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, індекс інвестиційної привабливості, джерела фінансування.

Вступ

Важливим фактором забезпечення сталого розвитку економіки країни та становлення її позитивного іміджу на світовій арені є інвестиційна привабливість держави. Інвестування значною мірою впливає на вирішення соціально-економічних проблем, з якими стикається будь-яка країна. На сьогоднішній день, проблема низького рівня капіталовкладень та відсутності припливу інвестицій є актуальною для України та потребує негайного вирішення.

Серед публікацій з приводу теоретичних досліджень інвестиційної привабливості, варто відзначити праці таких вітчизняних та іноземних науковців, як І. Бланк [1], А. Гайдуцький [2], Б. Погріщук [3], Т. Кулініч [4], М. Мричко [4], які запропонували свої підходи щодо оцінки інвестиційної привабливості на мікро- мезо- та макрорівнях.

Незважаючи на великий спектр проведених досліджень та значні науково-практичні напрацювання, на сьогодні лишається низка питань у сфері підвищення рівня інвестиційної привабливості України, які потребують подальших досліджень. Так, зокрема, досі не має однозначних пропозицій стосовно вектору інвестиційної направленості зовнішньоекономічної діяльності України, залишається відкритим питання становлення економічного механізму страхування ризиків для іноземних інвесторів, тощо.

На основі розгляду сучасного стану іноземних капіталовкладень, оцінки рівня інвестиційної привабливості України, визначити проблемні аспекти та шляхи покращення стану інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості України. Методи, що використовуються при дослідженні даної проблеми: загальнонаукові методи та методи економічного аналізу: статистичний, аналітичний.

Результати дослідження

Незважаючи на декларування кардинального реформування економіки України, інвестиційний клімат в країні залишається несприятливим, що значно впливає на економічне зростання та прибутковість діяльності економічних суб'єктів України. Варто відмітити, те, що інвестиційний клімат представляє собою сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів, негативно впливає на інвестиційний ринок України [6].

Враховуючи інституційне середовище в Україні спостерігається зменшення інвестування. Особливо це стосується іноземних інвестицій, які є вкрай важливими в контексті міжнародного співробітництва та євроінтеграції.

Оцінюючи рівень участі іноземних інвесторів з країн Європейського Союзу в економіці України, важливо відмітити, що станом на 01.07.2015 р., сукупність вкладених іноземних коштів країн ЄС в економічну діяльність України становить 18778,4 млн. дол. США (табл. 1).

Таблиця 1 – Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) з країн ЄС в економіці України на 01.07.2015, млн. дол. США [5]

Країни	Обсяги прямих інвестицій	у % до підсумку
Всього з країн ЄС-28	33 154,9	100,0
Кіпр	12 274,1	37,0
Німеччина	5 489,0	16,6
Нідерланди	5 108,0	15,4
Австрія	2 354,3	7,1
Велика Британія	1 953,9	5,9
Франція	1 539,2	4,6
Італія	966,6	2,9
Польща	790,8	2,4
Угорщина	561,9	1,7
Люксембург	377,1	1,1
Інші країни ЄС	1 740,0	5,3
<i>Довідково:</i>		
Всього в Україні	42851,3	x
Всього з країн ЄС-15	18778,4	x

Примітка. Інформацію наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Найбільш питому вагу іноземних інвестицій займає Кіпр, який інвестує 37% коштів від загального обсягу прямих інвестицій з країн ЄС в економіку України. Друге місце займає Німеччина (16,6 %), третє – Нідерланди (15,4 %)[5].

Враховуючи, що майже половина інвестицій надходить з Кіпру та в більшості своїй є українськими грошами, що відмиті за допомогою офшорних фірм, то можна зробити висновок, що існує вкрай обмежене коло іноземних інвесторів, які зацікавлені в подальшому співтоваристві з Україною.

Серед основних причин, що обумовлюють несприятливий інвестиційний клімат в Україні та стримують економічний розвиток, численні вітчизняні та зарубіжні дослідження традиційно відзначають нестабільність українського законодавства, нерозвиненість ринкової інфраструктури, зокрема фондового ринку [7], сильний податковий тиск, корупцію в місцевих і центральних органах влади.

В той же час, Україна має конкурентні переваги, до яких належать:

- велика територія – площа становить 603 628 км². Найбільша за площею країна з тих, чия територія повністю лежить у Європі.
- вигідне геополітичне розміщення – Україна має вихід до Чорноморського басейну; розташована на перехресті транспортних шляхів Європа – Азія, Північ – Південь;
- перспективи для сільськогосподарської діяльності – висока родючість ґрунтів, за цим показником Україна посідає одне з перших місць у світі;
- високий рівень природно-ресурсної забезпеченості – Україна відома за високою кількістю корисних копалин в своїх надрах (марганцеві руди, вугілля, залізна руда, калійні солі, глинисті сировини і т.д.);
- дешева кваліфікована робоча сила – середньомісячна заробітна плата українця значно нижча від заробітної платні робітників зарубіжних країн.

Слід зазначити, що наведені конкурентні переваги обумовлені, на жаль, не здобутками української економіки, а наданими від природи потенційними можливостями. Крім того, наявність дешевої робочої сили свідчить про ставлення держави та роботодавців до найманих робітників. Наслідком такої поведінки є прагнення до виїзду громадян нашої країни, що є основними трудовими та науково-кваліфікаційними ресурсами України.

Проте, зазначені вище конкурентні переваги є суб'єктивними характеристиками і зосередившись на методичних аспектах проведення оцінки інвестиційної привабливості країни, на нашу думку, найбільш вдалою з точки зору забезпечення комплексного підходу до її проведення (враховуючи сукупність критеріїв такого оцінювання) є методика Європейської бізнес-асоціації (ЄБА) [8].

Ця методика (ЄБА) зводиться до встановлення індексу інвестиційної привабливості – інтегрального показника, який ґрунтується на характеристиці інвестиційного клімату як сукупності політичних, економічних, законодавчих, регуляторних та інших чинників, що в кінцевому рахунку визначають ступінь ризику капіталовкладень та можливість їх ефективного використання. Рівень інвестиційної привабливості України, відповідно до цього Індексу, знаходиться на найнижчих позиціях за усю історію дослідження. Цю динаміку, починаючи з першого кварталу 2010 р. до сьогодні, можна побачити на рис. 1.

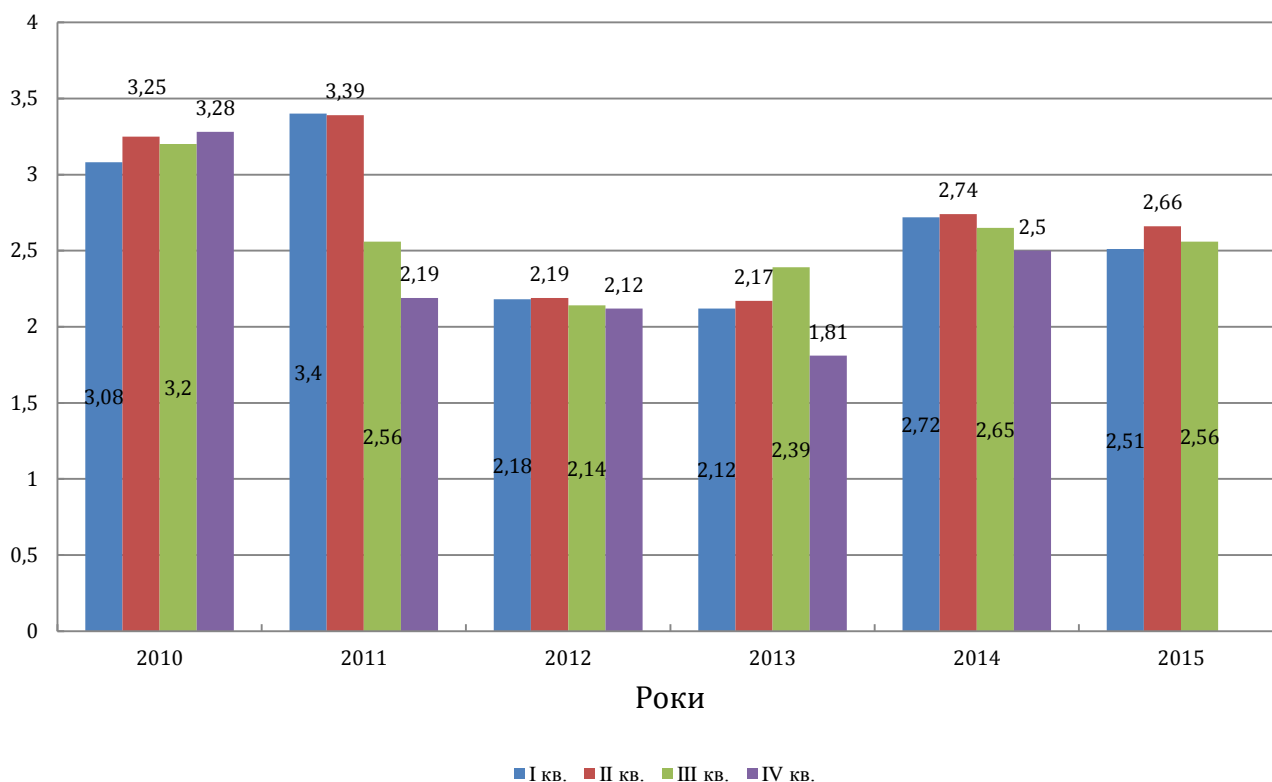

Рисунок 1 – Індекс інвестиційної привабливості України в 2010-2015 рр. (поквартально) за даними ЄБА

Виходячи з наведених даних, з 2010 по 2015 рр. найвищий рівень індексу інвестиційної привабливості спостерігається в I кварталі 2011 року – 3,43, найнижчий в IV кварталі 2013 року – 1,81, проте в III кварталі 2015 р. індекс набув значення 2,56. Згідно з методикою Європейської Бізнес-Асоціації, індекс інвестиційної привабливості набуває різних характеристик в залежності від значень (табл. 2).

Таблиця 2 – Характеристика значень індексу інвестиційної привабливості за методикою ЄБА

Значення	Характеристика
0-3	Негативне
3	Нейтральне
5	Позитивне

Відповідно до запропонованої методики, рівень індексу інвестиційної привабливості України на сьогодні, навіть, не досягає нейтрального значення. Тому, існує ряд стримуючих факторів, які гальмують розвиток інвестиційних ринку України, що в свою чергу спричинює зниження потенційно можливих прибутків суб'єктів господарювання України від інвестиційної діяльності.

На наш погляд, незадовільний стан інвестиційної привабливості України, в першу чергу зумовлений наступними факторами, що спричиняють недовіру інвесторів до України, до них належать:

- нерівномірність іноземних капіталовкладень у регіони України;
- відсутність чіткої державної стратегії щодо заохочення інвестицій;
- корупція (в усіх сферах суспільного життя) [9];
- непрозорість судової системи (інвестори не впевнені у захищеності свого бізнесу);
- недосконале правове середовище (незадовільні зміни в Податковому кодексі, недосконалість Кримінально-процесуального кодексу);
- складне адміністрування податків (особливо проблемними досі залишаються питання відшкодування ПДВ та перенесення збитків минулих періодів);
- загальний нестабільний економічний стан країни (безробіття, низький рівень життя населення, інфляційні коливання, нестабільність валютного ринку);
- технічні бар'єри в процесі митного оформлення;
- невпевненість іноземних інвесторів у подальшому співробітництві з Україною, яка переживає розквіт економічної кризи;
- проблеми під час отримання банківських кредитів і позик (високі процентні ставки, не вигідні умови кредитних угод для позичальників, надзвичайно довга процедура розгляду можливості отримання кредиту);
- невисокий рівень розвитку промислової, фінансової та соціальної інфраструктури окремих регіонів (Закарпатська, Сумська, Кіровоградська, Тернопільська та Черкаська області)
- політична ситуація (воєнна ситуація в зоні АТО, загальна нестабільність, суперечливість влади з опозицією, чітко невизначений напрям зовнішньої політики України)[10].

Висновки

З метою підвищення інвестиційної привабливості, покращення інвестиційного клімату в Україні та активізації іноземного інвестування вважаємо за доцільне запровадження таких заходів:

- досягнення консенсусу між різноманітними політичними партіями з приводу вирішення загальнонаціональних проблем виходу України з економічної кризи та поліпшення ситуації в зоні АТО;
- чітке та однозначне визначення пріоритетів у зовнішній політиці України – чітка орієнтація на створення зони вільної торгівлі з ЄС;
- активізація боротьби з інфляцією не тільки монетарними методами;
- впровадження економічного механізму страхування ризиків для іноземних інвесторів;
- забезпечення рівномірного розподілу обсягів іноземних інвестицій по всій Україні, шляхом підвищення інвестиційного потенціалу регіонів, не привабливих для іноземних інвесторів;
- забезпечення стабільності законодавства у сфері інвестування і оподаткування, вдосконалення Податкового та Кримінально-процесуального кодексів;

- усунення технічних бар'єрів в процесі відшкодування ПДВ та митного оформлення товарів, забезпечення пільгового податкового режиму під час здійснення великих капіталовкладень в економіку України;

- не тільки прийняття пакета законів щодо ліквідації корупції, зменшення адміністративного тиску на український бізнес, але й створення системи їх виконання;

- здійснення антимонопольних заходів та забезпечення внутрішнього конкурентного середовища для розвитку інвестиційної діяльності, покарання за їх порушення;

- розвиток системи державних гарантій, що надаються інвестору в пріоритетних для України напрямках інвестування

- активізація заходів, щодо формування позитивного іміджу України.

Отже, на нашу думку, запровадження розглянутих шляхів підвищення рівня інвестиційного клімату, а також рівня інвестиційної привабливості України призведе до припливу інвестицій, особливо іноземних та забезпечить створення умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки країни.

Виходячи з результатів проведеного аналізу стану інвестиційної привабливості України, представлено можливі шляхи вирішення існуючих проблем в сфері інвестиційного ринку України, з метою покращення інвестиційного клімату країни та забезпечення припливу інвестицій. Запропоновані рекомендації будуть корисними для державних органів влади України, які відповідають за розвиток інвестиційного сектору економіки, з метою підвищення обсягів інвестицій в господарську діяльність України.

Перелік використаних джерел

1. Бланк И. А. Управление инвестициями предприятия / И. А. Бланк. – Киев : Ника-Центр, Эльга, 2003. – 480 с.

2. Гайдуцький А. П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки / А. П. Гайдуцький // Економіка і прогнозування. – 2004. – № 4. – С. 3-7.

3. Погріщук Б. Методологія дослідження інвестиційних процесів в Україні: стан і напрямки розвитку / Б. Погріщук, В. Козловський // Наука молода. – 2007. – № 7. – С. 125-130.

4. Кулініч Т. В. Інвестиційна привабливість України та можливі шляхи її підвищення у сучасних умовах / Т. В. Кулініч, М. А. Мричко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2013. – № 754. – С. 34-40.

5. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) з країн ЄС в економіці України [на 01.07.2015] [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу: <https://goo.gl/qXSQo5>. – Станом на 01.02.2016. – Назва з екрана.

6. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом / А. А. Пересада. – Київ : Лібра, 2002. – 472 с.

7. Шкодiна I. В. Інституційні проблеми функціонування фондового ринку України / I. В. Шкодiна // Збірник наукових статей «Вісник Університету банківської справи НБУ». – 2014. – № 1(19). – С. 52-58.

8. Індекс інвестиційної привабливості України [2015] [Електронний ресурс] // European Business Association. – Режим доступу: <http://goo.gl/JZfAU6>. – Станом на 15.04.2015. – Назва з екрана.

9. Іващенко М. В. Економічні наслідки «відкату» як форми рентоорієнтованої поведінки / М. В. Іващенко, I. В. Шкодiна, I. В. Карпова // Бізнес-Інформ. – 2015. – № 1. – С. 15–20

10. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>. – Станом на 01.03.2016. – Назва з екрана.

© I. O. Onishchenko

Investment attractiveness of Ukraine: problems and solutions

Onishchenko Irina

Kharkiv Educational and Scientific Institute of State Higher Educational Institution "Banking University", Master's Degree student, specialty "Accounting and Auditing", Ukraine

Abstract. The article describes basic questions of the investment climate and investment attractiveness of Ukraine. Investment Attractiveness Index is analyzed by the methodology of European Business Association. The main advantages of Ukraine that attract foreign investors are revised. The article applies the comprehensive approach to study the problems hindering the increase of investment attractiveness of Ukraine. It determines the ways of solving the problems associated with deterring investment development.

Keywords: investments, investment attractiveness, investment climate, investment attractiveness index, funding.

© I. Onishchenko